

Τα επιστημονικά εκπαιδευτικά ιστολόγια μέσα από την κριτική ματιά των ειδικών

Σωτηρούδας Βασίλειος¹, Γαρίτσης Ιωάννης²
vsotirudas@hotmail.com, garitsis8@gmail.com

¹Καθηγητής Πληροφορικής, Εκπαιδευτής Ενηλίκων
²Δάσκαλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Περίληψη

Τα εκπαιδευτικά ιστολόγια συγκροτούν μία ξεχωριστή θεματική κατηγορία ιστολογίων στις δεκάδες που καταγράφονται, η οποία τυγχάνει σημαντικής ανταπόκρισης από τους χρήστες του διαδικτύου. Ο χαρακτηρισμός ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου ως επιστημονικό, δεν είναι μία εύκολη υπόθεση. Ο ενεχόμενος αυτοπροσδιορισμός του, θα πρέπει να σημαίνει και την άκριτη παραδοχή της αλήθειας του ισχυρισμού; Στην παρούσα έρευνα καταγράφονται οι απόψεις δέκα αναγνωρισμένων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων που θεωρούνται ειδικοί επί του θέματος, σε μια προσπάθεια να προσδιοριστούν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου, αλλά οι προϋποθέσεις εκείνες βάσει των οποίων μπορεί ένα εκπαιδευτικό ιστολόγιο να αξιολογηθεί ως επιστημονικό. Όπως προκύπτει από τη σύνθεση των απόψεων των ειδικών επί του θέματος, η αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου ως επιστημονικό είναι μία πολύπλοκη διαδικασία που εξαρτάται από πλήθος παραγόντων. Η έρευνα που παρουσιάζεται αποτελεί τμήμα μιας συνολικότερης έρευνας με θέμα τα κριτήρια αξιολόγησης ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου ως επιστημονικό για ενήλικες αναγνώστες, που αποτέλεσε αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας του συγγραφέα.

Λέξεις κλειδιά: ιστολόγια, εκπαίδευση, ειδικοί, επιστήμη

Εισαγωγή

Εκπαιδευτικό ιστολόγιο είναι αυτό που δημιουργείται από καθηγητές, φοιτητές, διοικητικούς υπαλλήλους, εμπειρογνώμονες του κλάδου ή άλλους εμπλεκόμενους φορείς και επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην εκπαιδευτική διαδικασία και τα εκπαιδευτικά ενδιαφέροντα (Hargadon, 2011). Συγκεκριμένα εκπαιδευτικά ιστολόγια έχουν επιφέρει σήμερα μεγάλες αλλαγές στη διδασκαλία (Curran, Graham & Murray, 2009). Η διαθεσιμότητα και η ευκολία χρήσης του λογισμικού των ιστολογίων έχει καταστήσει τη δημιουργία τους μια βιώσιμη δραστηριότητα στην τάξη και ένα μέσο για να επικοινωνούν οι εκπαιδευτικοί με άλλους εκπαιδευτικούς (CMIS, 2011). Αν και η σύνδεση μεταξύ των εκπαιδευτικών θεωρείται ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο, εντούτοις, η χρήση των ιστολογίων στην εκπαίδευση δίνει επιπλέον την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να βελτιώσουν την επικοινωνία με τους μαθητές τους και μεταξύ των μαθητών τους, να αυξήσουν το βάθος της μάθησης μέσα από τον προβληματισμό και να επιτρέψουν το σχηματισμό των διαφορετικών απόψεων και προοπτικών (Siemens & Tittenberger, 2009). Ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί σε όλο τον κόσμο δείχνουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ιστολόγια και πολλοί είναι αυτοί που τα εντάσσουν στην σχολική πράξη εκμεταλλευόμενοι την παιδαγωγική τους αξία (ομαδική εργασία, επικοινωνία με άλλους) (Δαπόντες, 2007). Τα τελευταία χρόνια, οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ιστολογίων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αναπτύσσονται με δυναμικό τρόπο (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2009), ενώ ειδικότερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η χρήση των ιστολογίων έχει επεκταθεί σε τέτοιο βαθμό, που σε ορισμένες περιπτώσεις έχει αντικαταστήσει τα

υφιστάμενα μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας (Farmer, 2004, όπ.αν. στο Makri & Kynigos, 2007). Η βασική πρόθεση για τη χρήση των ιστολογίων στην εκπαίδευση φαίνεται να είναι ο εμπλουτισμός της εμπειρίας της μάθησης και η ευκαιρία που προσφέρουν στους μαθητές να στραφούν από την επιφανειακή σε βαθύτερα επίπεδα μάθησης (Bartlett-Bragg, 2003). Από τις αναφορές που προηγήθηκαν εκτιμάται ότι για το χαρακτηρισμό ενός ιστολογίου ως εκπαιδευτικού, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ποιος είναι ο ιδιοκτήτης – διαχειριστής του ιστολογίου, ποιοι είναι οι συντάκτες του, ποιο είναι το περιεχόμενο του, ποιος ο χώρος αναφοράς του, ποιος ο σκοπός του και ποιο το κοινό στόχος του.

Ο χαρακτηρισμός ενός ιστολογίου ως επιστημονικού, προϋποθέτει αρχικά την οριοθέτηση του όρου επιστήμη. Ορισμένοι από τους ορισμούς που κατά καιρούς δόθηκαν για την επιστήμη προσδιορίζουν την έννοια ως:

«Το σύνολο των συστηματικών και επαληθεύσιμων γνώσεων. Η έρευνα του επιστητού με βάση την παρατήρηση, το πείραμα την επαγωγή» (Μπαμπινιώτης, 2004, σελ. 368).

«... η σταθερή και αδιάκοπη προσπάθεια που καταβάλλεται από το άτομο σε κάποιο τομέα έστω και αν παρατηρούνται δυσχέρειες ή συναντώνται προβλήματα και εμπόδια» (Ματακιάς, 1993, σελ. 242).

«Σφαίρα της ερευνητικής δραστηριότητας του ανθρώπου, που έχει σκοπό την παραγωγή νέων γνώσεων για τη φύση, την κοινωνία και το προτούς της γνώσης και περιλαμβάνει όλους τους όρους και τα στοιχεία αυτής της παραγωγής» (Κασσιούρας, 1986, σελ. 112).

Η επιστήμη είναι κάτι ιδιαίτερο και διακριτό από τις άλλες μορφές κουλτούρας και κοινωνικής δραστηριότητας, παρά τις σημαντικές διαφωνίες των φιλοσόφων ως προς τη διεκρίνιση των κριτηρίων διαχωρισμού. Η επιστήμη είναι δραστηριότητα που αποσκοπεί στην παραγωγή της γνώσης και η γνώση με τη σειρά της αποτελεί την κινητήρια δύναμη της κοινωνικής ανανέωσης και της οικονομικής ανάπτυξης. (Συλάκου & Προεστάκη, 1999).

Μολονότι αντικείμενο της παρούσας έρευνας δεν είναι ο ορισμός της επιστήμης, εντούτοις από τους παραπάνω ορισμούς φαίνεται να αναδεικνύονται ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά της επιστήμης. Πρόκειται για σύνολο γνώσεων που επαληθεύονται με κάποιο τρόπο, τελούν συνεχώς υπό κριτική, διαχέονται στο ευρύ κοινό και αφορούν διάφορους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Ο Beke (2009) αναφέρει χαρακτηριστικά, ότι πραγματικά επιστημονικό μπορεί να χαρακτηριστεί εκείνο το ιστολόγιο, που έχει διάφορους συγγραφείς και αναγνώστες και το οποίο διαπραγματεύεται επιστημονικά θέματα. Θεωρεί επιπλέον ιδιαίτερα σημαντικό, το να μπορούν όλοι οι αναγνώστες του ιστολογίου να γράφουν ελεύθερα την άποψη και τα σχόλιά τους. Διαχωρίζει τα ιστολόγια από τα ηλεκτρονικά επιστημονικά περιοδικά και επομένως τις αναρτήσεις από τις ψηφιακές δημοσιεύσεις, καθώς θεωρεί ότι τα ιστολόγια δε μπορούν να έχουν την περιοδικότητα και συχνότητα ενός ηλεκτρονικού περιοδικού. Γι' αυτό το λόγο προσομοιάζει τα επιστημονικά ιστολόγια με ηλεκτρονικούς πίνακες σημειώσεων, όπου οι ειδικόι επί του θέματος εκθέτουν τις ιδέες, τις ερωτήσεις, τις πιθανές λύσεις τους, ή γείρουν νέους προβληματισμούς για το εξεταζόμενο ζήτημα. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι το κτίσιμο νέας γνώσης και κυρίως η διάχυση της νέας γνώσης.

Ερευνητική μεθοδολογία

Επιλογή δείγματος

Η επιλογή των ειδικών οι οποίοι θα καλούνταν να συμμετάσχουν στην έρευνα έγινε με βάση τρία κριτήρια. Πρώτον, την εξοικείωσή τους με τις νέες τεχνολογίες και ειδικότερα με τα ιστολόγια, δεύτερον την εμπειρία τους στην εκπαίδευση ενηλίκων και τρίτον τη

δυνατότητα πρόσβασης του ερευνητή. Για το λόγο αυτό εστάλησαν οι σχετικές προσκλήσεις (στα ελληνικά και στα αγγλικά) μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε πρόσωπα που είτε σωρευτικά, είτε διαζευκτικά θεωρήθηκε ότι πληρούν τα παραπάνω κριτήρια. Η ηλεκτρονική πρόσκληση ενημέρωνε για το αντικείμενο της έρευνας και προσκαλούσε τους παραλήπτες να απαντήσουν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου εάν δέχονταν να απαντήσουν στο σχετικό ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια, τους απεστάλη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου το ερωτηματολόγιο, το οποίο καλούνταν να επιστρέψουν με τον ίδιο τρόπο συμπληρωμένο. Οι δέκα ειδικοί οι οποίοι αποδέχθηκαν την πρόσκληση και οποίοι επέστρεψαν συμπληρωμένο το σχετικό ερωτηματολόγιο είναι:

Ο καθηγητής και ένας από τους θεμελιωτές του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων Peter Jarvis, ο καθηγητής και μελετητής του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων Knud Illeris, ο επίκουρος καθηγητής την εκπαίδευση ενηλίκων στο Columbia University Michel Alhadeff-Jones, ο επίκουρος καθηγητής στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και επισκέπτης καθηγητής στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθώνης Λιοναράκης, ο αναπληρωτής καθηγητής στο τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στο γνωστικό αντικείμενο Εφαρμογές της Πληροφορικής στην Εκπαίδευση Βασίλειος Δαγδιλέλης, ο επίκουρος καθηγητής στο Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων της Ανώτατης Σχολής Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και διαχειριστής ιστολογίου Ανδρέας Οικονόμου, ο ερευνητής και επιστημονικός συνεργάτης του τμήματος πληροφορικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Γιώργος Παλαιγεωργίου, ο συγγραφέας και διαχειριστής εκπαιδευτικών ιστοσελίδων Νίκος Δαπόντες, ο καθηγητής και υπεύθυνος Καινοτόμων Δράσεων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας (Εδεσσα), ειδικός σύμβουλος πρόληψης της εξάρτησης και διαχειριστής ιστολογίου Κωνσταντίνος Κιουρτσής, και ο Σχολικός Σύμβουλος ΔΕ, Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας, κλάδου ΠΕ13, Νομικών-Πολιτικών Επιστημών και διαχειριστής ιστοσελίδας Λεωνίδας Κατσιράς.

Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Είναι προφανές ότι επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο ως μέσο συλλογής δεδομένων έναντι οποιασδήποτε άλλης εναλλακτικής μεθόδου (π.χ. συνέντευξης), λόγω τόσο της γεωγραφικής διασποράς των ειδικών, όσο και του περιορισμένου διαθέσιμου ελεύθερου χρόνου που οι συγκεκριμένοι επιστήμονες διαθέτουν. Επομένως, με βασικό γνώμονα την εφικτότητα της έρευνας και την αναλογία κόστους οφέλους (Σωτηρούδας, 2011), επιλέχθηκε ως μέσο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο και ως τρόπος επίδοσης του το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Είναι επίσης προφανές, ότι το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε και στα αγγλικά προκειμένου να επιδοθεί στους ξένους ειδικούς.

Το ερωτηματολόγιο των ειδικών αποτελούνταν από 6 ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις 1,2,3 και 6 ήταν ανοικτού τύπου. Οι ερωτήσεις 4 και 5 ήταν σύνθετες, καθώς ήταν μεν διχοτομικές (τύπου ΝΑΙ/ΟΧΙ), εάν όμως η απάντηση ήταν ΟΧΙ, ο απαντών καλούνταν να εξηγήσει τους λόγους της αρνητικής του απάντησης. Η χρήση ανοικτών ερωτήσεων έγινε διότι παράγει περισσότερο έγκυρα δεδομένα και πληροφορίες, δεδομένου ότι διερευνώνται ως επί το πλείστον στάσεις και απόψεις (Bird, Hamersley, Gomm & Woods, 1999).

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου επικεντρώνονταν σε τέσσερις στην ουσία κεντρικούς τομείς, που θεωρείται ότι είναι και μεζονος σημασίας σε σχέση με τους στόχους της έρευνας. Η ταυτότητα του διαχειριστή του ιστολογίου (ερώτηση 1), ο σχολιασμός των αναρτήσεων (ερωτήσεις 2 και 3), ο αυτοπροσδιορισμός ενός ιστολογίου (ερώτηση 4) και τα κριτήρια αξιολόγησης ενός ιστολογίου ως εκπαιδευτικό (ερωτήσεις 5 και 6), αποτέλεσαν τους τέσσερις αυτούς τομείς ενδιαφέροντος του ερωτηματολογίου.

Συμπεράσματα

Από τις απαντήσεις των ειδικών προκύπτει ότι τα ζητήματα που άπτονται της σχεδίασης ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου, αλλά και τα στοιχεία που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου με άλλα κοινωνικά δίκτυα, δε φαίνεται να αποτελούν σημαντικά κριτήρια αξιολόγησης της επιστημονικότητάς του για τους ειδικούς. Η ύπαρξη διαφημίσεων και η ενδεχόμενη διαπλοκή του ιστολογίου με οικονομικά συμφέροντα, επίσης φαίνεται να μην απασχολεί τους ειδικούς, τουλάχιστον σε τέτοιο βαθμό ώστε να τη θεωρήσουν ως ένα από τα βασικά κριτήρια αξιολόγησής τους. Οι ειδικοί φαίνεται να δίνουν μεγαλύτερη σημασία σε ζητήματα όπως η συμβολή του ιστολογίου στις διάφορες πτυχές της επιστήμης (παραγωγή, διάχυση, έλεγχος και αμφισβήτηση της επιστημονικής γνώσης), η προσωπικότητα του διαχειριστή του ιστολογίου, ο έλεγχος των πηγών της πληροφορίας που δημοσιεύεται, ζητήματα δημοκρατίας αναφορικά με τον τρόπο δημοσίευσης των σχολίων, η διαδικτυακή κοινότητα που δημιουργείται μεταξύ του ιστολογίου και των αναγνωστών του και η διαφάνεια στους σκοπούς και στόχους του ιστολογίου. Επιπλέον, δε λείπουν και ορισμένες κριτικές τοποθετήσεις συγκεκριμένων προσώπων, αναφορικά με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων «εκπαιδευτικό» και «επιστημονικό»

Βιβλιογραφία

- Αγγέλινα, Σ. & Τζιμογιάννης, Α. Το εκπαιδευτικό ιστολόγιο ως εργαλείο κοινωνικής οικοδόμησης της γνώσης: Μία ανάλυση της γνωστικής παρουσίας των μαθητών. *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου για τη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών και Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση*. Φλώρινα, 7-10 Μαΐου 2009.
- Barlett-Bragg, A. (2003). Blogging to Learn. *The Knowledge Tree e-journal*. Available online at http://knowledgetree.flexiblelearning.net.au/edition04/pdf/Blogging_to_Learn.pdf
- Beke, T. (2009). Professional Scientific Blog. *Acta Didactica Napocensia*, 2 (1), ISSN 2065-1430, 49-58.
- Bird, M., Hammersley, R., Roger, G., & Woods, P. (1999). Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη. *Εγχειρίδιο Μελέτης*. Μτφρ. Φράγκου, Β. Επιμ. Δημητράκοπούλου, Ι. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- CMIS. (2011). *Blogs in Education*. Retrieved November 8, 2011 from <http://www.det.wa.edu.au/education/cmisis/eval/curriculum/ict/weblogs/>
- Curran, K. J., Graham, S. & Murray, M. Educational Blogs. *Proceedings of the 7th Annual eLearning Conference*. University of Ulster - Belfast Campus, N. Ireland, 22 January 2009.
- Δαπόντες, Ν. (2007). Το ιστολόγιο (blog) μόδα ή παιδαγωγικό εργαλείο; Στο: http://www.dapontes.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=258&Itemid=46 (9/1/2011).
- Hardagon, S. (2011). *Educational Blogging*. Retrieved November 12, 2011 from <http://www.supportblogging.com/Educational+Blogging>
- Κασιούρας, Γ. (1986). *Σύντομο Κοινωνικοπολιτικό Λεξικό*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.
- Makri, K., & Kynigos, C. (2007). The Role of Blogs In Studying The Discourse And Social Practices of Mathematics Teachers. *Educational Technology & Society*, 10 (1), 73-84.
- Ματακιάς, Α. (1993). *Λεξικό Εννοιών*. Αθήνα: Πελεκάνος
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2004). *Λεξικό για το σχολείο & το γραφείο*. 2^{ος} Τόμος. Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος.
- Siemens, G & Tittenberger, P. (2009). *Handbook of Emerging Technologies for Learning*. Retrieved November 15, 2011 from http://umanitoba.ca/learning_technologies/cetl/HETL.pdf
- Συλάκου, Α. & Πορεστάκη, Μ. (1999). *Τι είναι η επιστήμη*. Πανεπιστημιακή Εργασία Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Μαθηματικών, Μάθημα Επιστήμη-Τεχνολογία-Κοινωνία, Εαρινό Εξάμηνο 1999. Στο: http://hyperion.math.upatras.gr/courses/sts/theoit/erg99/sylakou_etal.html (23/11/2011).
- Σωτηροπούδας, Β. (2011). *Εγχειρίδιο Ερευνητικής Εργασίας*. Θεσσαλονίκη: iWrite